

Република Србија

Народна скупштина

Одбор за уставна питања и законодавство

Коментари на нацрте измена и допуна Закона о јединственом бирачком списку

Напомена о нацртима изнетим на јавно слушање

Одбор је на јавно слушање изнео два нацрта измена и допуна Закона о јединственом бирачком списку, уз навођење да је реч о нацртима „који су припремљени **у оквиру Радне групе** за унапређење изборног процеса“. То је, међутим, случај само са нацртом Павла Димитријевића (ЦРТА). Угљеша Мрдић (СНС) је такође имао предлог који је поднет Радној групи и о којем је Радна група расправљала, али он није изнет на јавно слушање, супротно тачки 10. Одлуке о образовању Радне групе, коју је такође донео Одбор за уставна питања и законодавство.

Обим коментара

Будући да ревизија бирачког списка није примарна област интересовања организације Транспарентност Србија, предмет коментара ће бити само нека од питања на која се односе нацрти.

1

Главне разлике међу нацртима

Транспарентност Србија, која је имала представника у Радној групи за унапређење изборног процеса, између два поднета предлога је подржала онај који је дошао од Павла Димитријевића (ЦРТА). Два су основна разлога за то – начин избора чланова Комисије и трајност Комисије. Такође, коментари ОДИХР у вези са овим питањима указују на предност решења из тог нацрта у односу на онај који је предложио представник СНС (Мрдић). У погледу дужине мандата Комисије за ревизију бирачког списка, Угљеша Мрдић (СНС) је предложио Одбору другачији текст, који је и даље значајно лошији од предлога ЦРТЕ.

Предлагачи чланова Комисије

Када се имају у виду разлози и циљеви због којих се предлаже успостављање Комисије за ревизију бирачког списка, а поготово досадашње ставове политичких странака у погледу овог питања, где су опозиционе странке истичале да постоје неправилности и злоупотребе, а владајуће странке то негирале, сматрамо непримереним било које законско решење које не би предвидело паритет између парламентарне опозиције и власти. То није случај са саставом који предлаже СНС (однос 5:3, уз 2 представника удружења). Предлог организације ЦРТА то обезбеђује, гарантујући истовремено и паритет представника удружења (3:3:3). У циљу постизања компромисног решења, али и веће репрезентативности представника различитих политичких опција, предлог ЦРТЕ, који би свакако требало узети за основу будућег закона, би се евентуално могао кориговати тиме што би се повећао број чланова који се бирају на предлог посланичких група (нпр. 4:4:3 или 5:5:3).

Трајност Комисије

За разлику од предлога ЦРТЕ, који предвиђа сталност Комисије, предлози СНС, како они изнети у оквиру Радне групе, тако и после, то нису предвиђали. Најновији предлог СНС (23.1.2025), у члану 10. предвиђа да мандат Комисије престаје пријом обавештења од надлежних одбора Народне скупштине у којима се констатује „да су испуњене све препоруке“. Такво решење отвара могућност укидања Комисије на основу уверења или воље скупштинске већине да су препоруке испуњене, то јест, на основу односа снага унутар скупштинских одбора, а не на основу опште сагласности између актера у процесу ревизије. Постојање такве могућности у значајној мери обесмишљава друга решења из Закона.

У члану 10. ст. 2. предлога СНС се предвиђа да Народна скупштина „може“, да образује нову комисију за вршење ревизије бирачког списка, што би свакако могла да учини и да ове одредбе нема, само у нешто другачијем поступку (допуне закона). С друге стране, норма не представља гаранцију да ће то бити учињено, све и када би за то тражила значајна мањина актера на политичкој сцени или када би то, после неких наредних избора, поново препоручио ОДИХР.

Додатно, пре него што буде извршена ревизија не може се предвидети које све врсте проблема постоје у вези са евиденцијама на основу којих се сачињава бирачки списак и који су узроци довели до тога, па се тако не може ни сагледати да ли ће постојање Комисије у дужем временском периоду бити потребно да се смање ризици од настанка нових неправилности. Због тога је у овом тренутку једино примерено да се законом утврди сталност Комисије. То не спречава Народну скупштину да, у неком будућем тренутку (нпр. по истеку мандата првог сазива), уколико око тога буде постигнут широк консензус међу актерима, утврди да Комисији треба изменити надлежности или да те надлежности треба поверити неком другом телу.

2

Утврђивање испуњености услова

Недавно поступање Одбора за културу и информисање у примени Закона о електронским медијима, а приликом кандидовања чланова Регулаторног тела за електронске медије, показало је да није довољно да у закону буде прописано да ће скупштински одбор утврђивати испуњеност услова на страни предлагача и кандидата, већ да треба прописати и поступак у којем се може оспорити одлука одбора. Ни један од предложених нацрта не садржи одредбе ове врсте.

Резервни предлагачи

Ни један од нацрта не садржи „резервне“ одредбе за случај да нема „довољно“ посланичких група које би предлагале чланове Комисије (нпр. ако би постојале само две посланичке групе власти или опозиције), за случај да две посланичке групе имају исти број чланова и слично.

Објављивање података – подаци о миграцијама

Када је реч о објављивању података, чини се да међу информацијама које се објављују и даље не би били доступни неки који су битни за сагледавање феномена „предизборних миграција“ – колико је било новоуписаних бирача у одређеном периоду који су претходно били уписани у бирачки списак на територији друге локалне самоуправе или градске општине (и које), или нису били уписани у бирачки списак, а раније пребивалиште им је било на територији друге државе (и које). Уколико ово битно питање не може бити уређено кроз измене и допуне Закона о ЈБС, то би, без одлагања, требало учинити кроз допуне прописа који уређују евиденције о пребивалишту и боравишту грађана.